

политическом дискурсе являются параноидальный, демонстративный и компульсивный типы.

Ключевые слова: *акцентуированная личность, политический дискурс, политический стиль, параноидальный стиль, демонстративный стиль, компульсивный стиль.*

Kulish T.V., PhD student,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

TYPOLOGY OF ACCENTUATED LANGUAGE PERSONALITIES IN THE AMERICAN POLITICAL DISCOURSE

This article analyzes the expression of psychological accentuation in the American political discourse. It has been found that the style of verbal behavior in politics corresponds to a certain type of psychological accentuation of a politician, which is manifested in the discursive features of the text. The following styles of verbal behavior of politicians are defined: paranoid, demonstrative, compulsive, depressive, schizoid, cycloid, of which the most representative in the American political discourse are paranoid, demonstrative and compulsive styles.

Key words: *accentuated personality, political discourse, political style, paranoid style, demonstrative style, compulsive style.*

УДК 811'25(477.7=14)(045)

Кутна Ю.Б., к.філол.н.,
Маріупольський державний університет, Маріуполь

ШЕВЧЕНКІВ "ЗАПОВІТ" РУМЕЙСЬКИМ ДІАЛЕКТОМ НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ (МОВНОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті порівнюються два переклади вірша Т.Г. Шевченка "Заповіт" румейським діалектом новогрецької мови, виконані Л. Кір'яковим та Г. Костоправом. Проаналізовано мовностилістичні особливості двох перекладів та зазначено засоби, що виявляють характерні особливості творчої особистості перекладача.

Ключові слова: *перекладна поезія, румейський діалект новогрецької мови, мовностилістичні особливості, Т. Шевченко, Л. Кір'яков, Г. Костоправ.*

Література надазовських греків (румейська та урумська) бере витоки з середини ХІХ – початку ХХ ст. Вона формувалася в тих самих суспільно-політичних умовах, що й українська. Румейські літератори Надазов'я пишуть рідною мовою (румейським діалектом новогрецької мови), українською та російською, виконують переклади творів класиків української літератури рідною мовою. Перекладацьку спадщину грецьких письменників Надазов'я дослідники розцінюють як засіб культурної комунікації між українцями та греками [Сардарян 2012, 4]. Одним із найулюбленіших українських поетів, що його твори перекладали румейським діалектом новогрецької мови найактивніше, є Т.Г. Шевченко. Грецькі поети Надазов'я відчувають ту саму стурбованість долею рідного народу, їм так само близькі мотиви національно-визвольної боротьби, патріотичного почуття відповідальності за батьківщину, які порушував у своїх творах Кобзар. Вірш "Заповіт", який вважається квінтесенцією творчості Т.Г. Шевченка, переклали румейським діалектом новогрецької мови румейські поети Георгій Костоправ та Леонтій Кір'яков.

Переклади з літературної мови на острівний діалект, ще й такий, що впродовж довгого часу був безписемним, є рідкісним явищем, оскільки, перш за все, перед перекладачем постає проблема браку мовних ресурсів у діалекті. Проте румейські літератори активно займалися перекладацькою діяльністю, використовуючи за потреби ресурси димотичного різновиду літературної новогрецької мови та мов двох культур, з якими греки Надазов'я безпосередньо контактували – української та російської. Наразі існує тільки одне дослідження, присвячене аналізу перекладів на румейський діалект новогрецької мови – це монографія К. Паппу-Журавльової, у якій розглянуто переклади п'яти оповідань А.П. Чехова, виконані Г. Костоправом [Παλλού-Ζουραβλόβα, 2009]. Авторка розглядає лінгвістичні особливості використаного в перекладі мовного різновиду, вплив димотики, запозичення з російської мови та неологізми, зосереджуючись, передусім, на морфологічному та лексичному аналізі. Поетичні переклади румейським діалектом новогрецької мови не були об'єктом мовознавчого дослідження, тому спроба визначити мовностилістичні особливості двох перекладів шевченкового "Заповіту" острівним діалектом новогрецької мови є актуальною.

Обидва аналізовані переклади увійшли до збірки вибраних творів Т.Г. Шевченка мовами греків Надазов'я, виданої в 1993 р.

[Шевченко 1993]. Порівнюючи ці два переклади, перш за все слід зазначити, що їх було виконано в різні часи: переклад засновника румейської літератури Г. Костоправа (назвімо його умовно переклад А) уперше побачив світ у 1930-х роках (лютий 1933 р.), з їхньою ідеологічною заангажованістю та суворою цензурою, а переклад учня Г. Костоправа Л. Кір'якова (назвімо його переклад Б) з'явився значно пізніше, орієнтовно, у часи так званої "хрущовської відлиги", коли серед румейської творчої інтелігенції поширилася рукописна збірка перекладів "Кобзаря", підготовлена Л. Кіряковим та А. Шапурмою. Через це переклад А був виконаний, імовірно за все, з оригіналу, який було скорочено цензурою на третину (відсутні 8 рядків, з 9-го до 16-го, в яких є згадка про бога), а переклад Б був виконаний з безкупюрного оригіналу і є повним. По-друге, Г. Костоправ походив із с. Малоянисоль, де побутує малоянисольська говірка румейського діалекту новогрецької мови, а Л. Кір'яков походив з с. Сартана й писав сартанською говіркою. Проте, обидва поети прагнули до створення румейської літературної мови (ми мали можливість спілкуватися з цього питання з Л. Кір'яковим за його життя), закладаючи її підвалини власною перекладацькою діяльністю та оригінальним красним письменством румейською. Видатний український еллініст А.О. Білецький щодо цього зазначав, що у надазовських греків були всі передумови, щоб сформувалася румейська літературна мова на основі найбільшої за чисельністю сартанської говірки за умови продовження їхнього природного розвитку, який було перервано в 1930-і роки ХХ століття сталінськими репресіями [Білецький 1970].

Наведемо обидва переклади в записі кириличною абеткою, розробленою А.О. Білецьким для запису творів румейських літераторів у 1970-х роках.

Висият (А)

*Ан путъену – сикусет-ме
Пас т уба, педъья.
Пес ту чол платы ки ису,
Пес ту Укранья.
Ас драпу платя занья
Ки ас сон ста фтъя-м
Ас Днипро та тьорка яря
Т фуви-ро-т лалья!
(...)*

Украина

Висият (Б)

*Ан путъану, парохосит
Пас т уба сис мена,
С миданлыдъку т Украина,
Сту агатимэну.
Ан ати ту чол на фэныт,
Ту Днипро чалярку
На виглызу, на акугу,
Ту дауш-т хулчарку.
Н та тъя рекс ах т*

*Сикусет-ме – сикутьэты,
Сикутьэт апану.
Фуртикететы пес ту эма-т
Т атху тун душману!
Ки атотыс, анда стэжит
Дугкуши ту флога,
Ми змунат на ме ангкевит
Дьыхос атху логу!*

*Ема душманытку
Сту яло чах... го атотыс,
Та чоля намлыдъка –
Фину ола-па, пету го,
С тун тьэо паэну
Процину-тун... ос атоты
Тен тьэос ста мена.
Парахосет-ме, скутьеты
Ки та пхавя хасит,
Ки н ту ема душманытку
Ту ратлых ифтясит.
Ки атот, си тайфа тинурю,
Ол н та нышкны соя,
Ми змонат на ме ангкепит
Н та кала та лоя.*

Формальні, ритміко-метричні особливості оригінального "Заповіту" обидва перекладачі передали дуже точно: метр, ритм, рими – все настільки чітко вивірено, що в ритмічному малюнку обох перекладів легко впізнати Шевченків "Заповіт" навіть людині, не знайомій з мовою перекладу.

У формуванні змісту тексту шевченкового "Заповіту" провідне значення відіграє лексика, що належить до таких лексико-семантичних груп: "край", "свобода", "смерть", "агресивність", "перцептивна діяльність людини". Порівняймо, як наповнені лексико-семантичні групи в двох перекладах (не беручи до уваги частину перекладу Б, відсутню в перекладі А).

Лексико-семантична група	Оригінал	Переклад А	Переклад Б
Край	степ, лани (2), Україна, кручі, Україна, Дніпро, море, гори	чол, Укранья, занья, Днипро, ярья	чол (2), Днипро, Украина (2)
Свобода	вставайте, воля, вольна, нова, покину, полину	сикутьэты (2)	скульеты, ратлых, тюнурю
Смерть	умру, поховайте (2), могила, кров (2), пом'янути,	путьену (2), уба, сикусет, эма, ангкевит	путьану (2), уба, ема, паракосит, ангкепит

	понесе		
Агресивність	порвіте, зла, ворожа, кайдани	атху, душману	пхавя, хасит, душманытку
Прецептивна діяльність людини	видно, чути, слово	драну, фтыя, лалыя, логу	феныг, выплызу, акугу, даущ, хулчарку, лоя

Як можна пересвідчитися, за критерієм точності передачі значеннєвих елементів переклад Л. Кір'якова дещо ближчий до тексту оригіналу, поет ретельно відтворює майже кожен деталь першотвору, зокрема, передаючи ближче до оригіналу змістове наповнення таких лексико-семантичних груп як "свобода" та "агресивність". Цікаво, що лексико-семантичну групу "перцептивна діяльність людини" в обох перекладах представлено ширше, ніж в оригіналі.

У перекладі перших восьми рядків вірша Л. Кір'яков використовує епітети, яких немає в оригіналі, при цьому вони органічно передають семантику мовних одиниць, що було опущено під час перекладу: *миданлыдъку Украина (простора Україна), чалярку Днипро (сивий Дніпро), хулчарку дауш (зичний голос)*. Дуже точно в лексико-граматичному плані відтворено рядки 9-16, з незначними опущеннями: в перекладі не передано семантику слів "сине" та "гори", а також замість майбутнього часу використано теперішній у рядках *"Фину ола-на, пету го, / С тун тьэо паэну / Процину-тун..."*. У процесі перекодування останніх восьми рядків Л. Кір'яков теж досить близько відтворив лексико-граматичну структуру оригінального тексту. Але при цьому опущено означення "злою", а семантика словосполучення "велика сім'я" передано фразою *"ол нда нышкны соя"* (букв. "коли всі стануть родичами"). Цікаво, що метафору "вражою кров'ю волю окропіте" румейський поет відтворює дуже точно, зберігаючи, наскільки це можливо в різноструктурних мовах, навіть синтаксичну будову оригіналу: *"н ту ема душманытку / Ту ратлых ифтыасит"*. Проте, шевченківську літоту "незлим словом" передано позитивним означенням без заперечення *"н та кала та лоя"*. У варіанті перекладу Г. Костопрва цей троп збережено: *"дъыхос атху логу"*.

Стилістичний аналіз перекладу Б засвідчує, що у використанні тропів та фігур Г. Костопрва сміливо виявляє свою перекладацьку особистість, увиразнюючи ті місця, де в оригіналі їх не було. Зокрема, у другому рядку вірша поет використовує риторичне звертання *педъыя (хлопці, брати, друзі)*, відсутнє у Т.Г. Шевченка. Очевидно, воно має викликати певну експресію, задану темою і

пафосом усього твору, а також запросити до розмови всіх співвітчизників, щоб ніхто не залишився байдужим. Стилістично сильну одиницю "реве ревучий" румейський поет передає епітетом "фуви́ро лалы́я" (*страшний, надзвичайний голос*), який покликаний створити, крім образу, ще й подібний до оригіналу фонетичний ефект. Задля передачі семантики настання нових часів, волі, яку буде досягнуто шляхом боротьби, використано метафору *анда стэ́кит дугкуши ту флога* (букв. *коли згасне полум'я боротьби*). Надзвичайно експресивним є в перекладі Г. Костоправа заклик до боротьби: *Сикусет-ме – сикутьэты, / сикутьэт апану*. По-перше, серед двох синонімів слова "ховати", що є в румейському діалекті, поет використовує те, що має спільний корінь зі словом "вставати": *сикусет* (а не *парахосит*, як у перекладі Б), створюючи в такий спосіб морфемну анафору; по-друге, слово "вставайте" повторюється два рази. У другому випадку його семантика підсилюється за рахунок використання прислівника *апану*, створюючи градацію.

Перекладу Г. Костоправа більш притаманний суб'єктивізм: поет з легкістю випускає певні змістові елементи й додає ті, яких в оригіналі не було. Проте, виявляється, що від цього текст перекладу тільки виграє. Ми опитали п'ять носіїв румейського діалекту, які є білінгвами й знайомі з "Заповітом" Т.Г. Шевченка. Вони відзначили, що в обох перекладах зміст оригінального твору відтворено адекватно, точніше у Л. Кір'якова. Проте Костоправів варіант "Заповіту" всім їм здався яскравішим, таким, що однаково сильно апелює до розуму та почуттів. Тому цілком погоджуємося з М. Зеровим, який щодо цього зауважував таке: "Суб'єктивізм у сприйнятті першотвору здебільшого не шкодив перекладачеві, а поети з найяскравішим підходом до писань інших авторів дуже часто показували себе і найсильнішими перекладачами" [Зеров 1988, 133].

Аналіз мовностилістичного аспекту двох перекладів вірша Т.Г. Шевченка "Заповіт" румейським діалектом новогрецької мови дозволив нам дійти висновка про те, що ритміко-метрична організація обох перекладів наближена до оригінальної. Щодо лексико-семантичного аспекту перекладів, слід зазначити, що Л. Кір'яков точніше передає значеннєві елементи оригіналу. Точніше у нього відтворено й лексико-граматичні особливості оригіналу, й деякі тропи та фігури. Проте переклад Г. Костоправа, який виявляє більшу свободу та сміливість у відтворенні значеннєвих та стилістичних компонентів оригіналу, визнано

носіями румейського діалекту сильнішим з-поміж двох перекладів. При цьому перевага загального враження від перекладу існує не за рахунок змістових утрат, а завдяки оптимальному поєднанню в ньому ритміко-метричних, змістових та індивідуально-стилістичних параметрів. Зважаючи на характер мовного різновиду, яким здійснено переклади, важливо також, що в румейському діалекті новогрецької мови достатньо ресурсів, як номінативних, так і зображальних, для створення якісних художніх перекладів програмного вірша у формі послання-заповіту видатного українського поета. Не останню роль у цьому відіграє й близькість культури українців та надазовських греків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Белецкий А. А.* Проблемы языка и письменности греков Украины / А.А. Белецкий // Балканская филология. Вып. 1. – 1970. – С. 5–15.
2. *Зеров М. К.* У справі віршованого перекладу / М. Зеров // Всесвіт. – 1988. – № 8. – С. 128-135.
3. *Сардарян К. Г.* Поетична творчість греків донецького Надазов'я в контексті української літератури ХХ століття: Монографія / К.Г. Сардарян. – Донецьк: Вид-во "Ноулідж", 2012. – 219 с.
4. *Шевченко Т.* Кобзар. Вибрані твори в перекладах мовами греків України / упор. Л. Кір'яков. – К.: Український письменник, 1993. – 247 с.
5. *Παλλού-Ζουραβλίόβα Αι.* Γλώσσα και πολιτισμός των Ελλήνων της Αζοφικής. Η συμβολή των μεταφράσεων στα Μαριουπολίτικα: η περίπτωση του Α.Π. Τσέχοφ / Αι. Παλλού-Ζουραβλίόβα. – Θεσσαλονίκη : Εκδ. οίκος Σταματούλης Α., 2009. – 478 σ.

Кутная Ю.Б., к.филол.н.,
Мариупольский государственный университет, Мариуполь

"ЗАВЕЩАНИЕ" ШЕВЧЕНКО НА РУМЕЙСКОМ ДИАЛЕКТЕ НОВОГРЕЧЕСКОГО ЯЗЫКА (ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)

В статье сравниваются два перевода стихотворения Т.Г. Шевченко "Завещание" румейским диалектом новогреческого языка, выполненные Л. Кирьяковым и Г. Костоправом. Проведен анализ лингвостилистических особенностей двух переводов и определены средства, которыми передан субъективизм творческой личности переводчика.

Ключевые слова: переводная поэзия, румейский диалект новогреческого языка, лингвостилистические особенности, Т. Шевченко, Л. Кирьяков, Г. Костоправ.

Kutna Y.B., Cand.Phil.Sci
Mariupol State University, Mariupol

**T. SHEVCHENKO'S POEM "TESTAMENT" IN RUMEIC
GREEK DIALECT:
(THE LINGUO-STYLISTIC ASPECT)**

The article compares the two translations of T. Shevchenko's poem "Testament" into Rumeic Greek dialect made by L. Kiryakov and G. Kostoprav. The analysis of the linguo-stylistic features of the two translations has been made and the means by which the subjectivity of the translator manifests itself has been identified.

Key words: poetry in translation, the Rumeic Greek dialect, linguo-stylistic features, T. Shevchenko, L. Kiryakov, G. Kostoprav.

УДК 808.5:612.78:761

Лазаренко Л.Н., к.пед.н., доц.,
Приазовский государственный технический университет

**ЭКСПЛИКАЦИЯ ЭМОЦИИ РАДОСТЬ ПОСРЕДСТВОМ
ПАРАЛИНГВИЗМОВ
(на материале романа "Дочь Снегов" Джека Лондона)**

Статья посвящена рассмотрению передачи эмоции "радость" посредством паралингвизмов в художественном тексте. Анализ выполнен на материале романа Джека Лондона "Дочь снегов".

Ключевые слова: эмоция, радость, фонация, жест, мимика, паралингвизм.

Человек, вступая в различные отношения с другими людьми, предметами и явлениями окружающей действительности, может испытывать самые разные эмоции. Следует отметить, что эмоциональные состояния весьма изменчивы и наиболее подвержены влиянию жизненных обстоятельств. Отражая такое положение дел, язык располагает парами слов, одно из которых называет состояние, а другое характеризует события, явления, поступки, способные вызвать данное эмоциональное состояние.